

DE
MOTU
PROJECTILII
IN AËRE.

SPECIMEN MATHEMATICUM,

Conf. Ampl. Fac. Phil. Aboëns.

Auctore
**JOHANNE HENRICO
LINDQVIST**, Phil. Mag.

Respondente
ANDREA RÖRING, O. B.

Die 20. Decembr. A. 1770.

Publico Examine Subjiciendum.

A B O Æ

Impressit Johan. Christophor. Frenckell.

S:Æ R:Æ M:TIS
MAXIMÆ FIDEI VIRO,
GENERALI EXERCITUS EQUESTRIS
DUCI,
PRÆFECTO CLASSIS NAVALIS MINORIS,
NEC NON
EQUITI & COMMENDATORI
REGIORUM ORDINUM,
ILLUSTRISSIMO ATQUE GENEROSISSIMO
LIBERO BARONI,
D:NO AUGUSTINO
EHRENSVÅRD,
MÆCENATI SUMMO

SACRUM.

Quanti in Arte præcipue Pyrobolica sit momenti, veram nosse trajectoriam, quam globus oblique ad horizontem vi quavis data projectus, urgente gravitate uniformi percurrit, nemini hujus artis vel parum gnaro ignotum esse potest. Semota medii resistentia hanc curvam fore Parabolam conicam, suo jam ævo docuit GALILÆUS. Eandem vero in aëre, motui corporis resistenti, a figura parabolica notabiliter satis aberrare necesse est. Utcunque enim parva sit aëris densitas, & hinc resistentia ejus singulo temporis momento insensibilis, infinita tamen, ut ita loquar, multitudo hujusmodi resistentiarum momentanearum non potest non, finito quovis tempore, sensibilem producere effectum. Hinc igitur commoti tam Physici, quam Mathematici multam in eo collocarunt operam, ut vim resistendi fluidorum detegerent atque motuum in iisdem factorum Symptomata determinarent. Hic vero quam maxime valet tritum illud: *Ardua, quæ pulcra*. Multa scilicet in hoc capite supersunt quibus etjam post-

hac Mathematici sua exercean ingenia. Ne itaque ægre feras, L. B. quod in re tanti momenti publicæ luci committere audeamus leviuscula hæc nostra meletemata, ad usus praticos inprimis adcomodata, de semita globi projecti in aëre seu medio quovis uniformi, (& quidem quiescente), sub hypothefi illa vulgari, quod fit resistentia medii in ratione velocitatis duplicata,

§. I.

Sit ω altitudo, ex qua corpus, urgente vi gravitatis constante g , absque resistentia cadendo, eam acquirat velocitatem, quacum movetur in puncto M trajectorie AMB in medio resistente descriptæ & dicatur angulus CMP a linea ad horizontem verticali MP & ad curvam normali CM interceptus Φ , ipsius vero trajectorie pars AM , punctum M & datum A interjacens atque tempore t percurfa, s ejusque fluxio ds , sitque in loco A medii resistentia $= R$; erit generatim $\frac{R}{g} = -\frac{d\omega}{ds} = \text{Sin } \Phi$.

Demonst. Si enim vis gravitatis g , in directione MP agens, resolvatur in vires binas, quarum una directioni corporis MT contraria cum vi resistentiæ concurrat ad retardandum corporis motum, altera vero eidem directioni normalis ad corporis accelerationem vel retardationem nihil conducit; erit illa $= g \text{ Sin } \Phi$, (sumto Radio $= 1$,) adeoque

que tota vis retardans = $R + g \sin \phi$. Hæc igitur vis erit directe ut decrementum velocitatis & inverse ut momentum temporis (Princ. Mechan.). Unde, cum sit in puncto M velocitas = $\sqrt{2g\omega} = \frac{ds}{dt}$, erit $-\frac{gd\omega}{ds} = R + g \sin \phi$ & $\frac{R}{g} = -\frac{d\omega}{ds} - \sin \phi$. Q. E. D.

§. 2.

LEMMA. In curva quavis AMB sibi semper parallela moveatur MP & sit CM = r = Radius osculi ad punctum M, Ang. CMP = ϕ & ipsa curva AM puncta M & quodvis datum A interjiciens = s ;posito Sinu toto = 1, erit $r = \pm \frac{ds}{d\phi}$, ubi signum + valet, si crescente (l. decrescente) uno ipsorum s & ϕ , etjam crescat (l. decrescat) alterum, signum vero -, si crescente uno decrescat alterum.

Patet hæc propositio ex iis, quæ de curvaturis traduntur in Elementis Methodi fluxionum passim.

§. 3.

LEMMA. Tisdem positis ac in §. 1. sit C centrum circuli curvam AMB in M osculantis & radius osculi CM = r ; ducta CD normali ad MP, erit $2\omega = CM = r \cos \phi$.

Constat ex iis, quæ demonstrat MAC. LAURIN *Traité des fluxions* §. 419.

Coroll. Erit igitur $\frac{R}{g} = -\frac{\text{Cos } \phi \cdot dr}{2ds} - \frac{1}{2} \text{Sin } \phi$
 $= \frac{\text{Cos } \phi dr}{2rd\phi} - \frac{1}{2} \text{Sin } \phi$; nam, ob $2\omega = r \text{Cos } \phi$, est
 $d\omega = \frac{1}{2} \text{Cos } \phi dr - \frac{1}{2} r \text{Sin } \phi d\phi = (\S. 2.) \frac{1}{2} \text{Cos } \phi dr + \frac{1}{2} \text{Sin } \phi ds$, quo valore ipsius $d\omega$ substituto
 in æquatione: $\frac{R}{g} = -\frac{d\omega}{ds} - \text{Sin } \phi$ (§. 1.), ob-
 tinetur: $\frac{R}{g} = -\frac{\text{Cos } \phi dr}{2ds} - \frac{1}{2} \text{Sin } \phi = \frac{\text{Cos } \phi \cdot dr}{2rd\phi} - \frac{1}{2} \text{Sin } \phi$.

§. 4.

Si jam per hypothesein assumptam sit $\frac{R}{g} = \frac{a}{a}$
 obtinetur (§. 3. Cor.) pro trajectoria, quam globus
 in aëre projectus describit, æquatio fluxionalis $\frac{dr}{rd\phi}$
 $= \frac{r}{a} + 3 \text{Tg } \phi = -\frac{dr}{ds}$, vel $\frac{dr}{r^2} = \frac{3 \text{Tg } \phi d\phi}{r} + \frac{d\phi}{a}$
 ex qua, si ponatur $\frac{1}{r} = pq$, adeoque $p = \frac{1}{qr}$, & $-\frac{dr}{r^2} = pdq + qdn$, eruitur $q = \text{Cos } \phi^3$, $-ap = A + \int \frac{d\phi}{\text{Cos } \phi} = A + \frac{\text{Sin } \phi}{2 \text{Cos } \phi} + \frac{1}{2} \text{Log. Tg}$

$$\text{Tg}(45^\circ + \frac{1}{2}\phi), -\frac{r}{r} = \frac{\text{Cos}\phi^2}{a} \cdot \left(A + \int \frac{d\phi}{\text{Cos}\phi^3} \right)$$

$$\& -r = \frac{a}{\text{Cos}\phi^2 \cdot \left(A + \int \frac{d\phi}{\text{Cos}\phi^3} \right)} \cdot \text{Si itaque AP in}$$

linea horizontali sumta dicatur x & huic orthogonally insistens PM y, erit dx = -r Cosφdφ = adφ

$$\frac{\text{Cos}\phi^2 \cdot \left(A + \int \frac{d\phi}{\text{Cos}\phi^3} \right)}{a \text{Sin}\phi d\phi} \& dy = -r \text{Sin}\phi d\phi = \frac{a \text{Sin}\phi d\phi}{\text{Cos}\phi^3 \left(A + \int \frac{d\phi}{\text{Cos}\phi^3} \right)}$$

Ex his vero æquationibus non nisi per quadraturas curvarum eruitur relatio inter x & y, unde exacta trajectorye AMB descriptio nimis perplexa evadit; & si vel maxime aliquod excogitari posset artificium, quo ex allatis æquationibus functiones ipsius anguli φ exterminentur & relatio inter x & y inveniatur, hanc tamen credimus tam intricatam fore, ut vix quidquam ad praxin accommodatum exinde deduci queat. Præstabit igitur loco hujus trajectorye adhibere curvam aliquam simpliciore, quæ tam prope ad illam accedat, ut errores ex hac assumptione oriundi in praxi minimi fiant. Hyperbolæ, & quidem conicæ, huic scopo quam proxime satisfaciendis constructiones ingeniosissimas tradit magnus ille NEWTON in *Princ. Math. Phil. Nat. L. II. prop. X.* Quo

Quomodo vero ex allata æquatione differentia-
li calculo analytico eruatur methodus generalis pro
casu quovis dato determinandi hujusmodi hyperbo-
las in seqq. ostendemus.

Scholion. Formulæ allatæ, in quibus functiones an-
guli ϕ occurrunt generatim valent pro arcu tam ad-
scendente, quam descendente, modo observetur, quod si
pro illo angulus ϕ positivus ponatur, pro hoc negati-
vus fiet, quia tum ad alteram partem ipsius MP cadit.
Hoc in sequentibus etiam observatum volumus, quo-
ties hujus anguli ϕ mentio fit.

§. 5.

Sit *AMB* Hyperbola conica, centro *F* asymptotis
FG & *FE* descripta, cujus vertex *K*, potentia seu i-
ppius *NK* quadratum = c^2 atque angulus asymptotorum
GFE = α , & sumta semper *QD* parallela asymptoto
FE, dicatur pars curvæ *AM*, punctum datum *A* &
dictam parallelam *QD* interjacens *s*, *QM* *u*, *QF* *z*,
osculi in *M* radius *CM* *r*, angulus *CMD* ϕ & tangens
MT τ ; erit $z = c \sqrt{(\cos \phi : \cos \alpha + \phi)}$, $u = c$
 $\sqrt{(\cos \alpha - \phi : \cos \phi)}$, $\tau = c \sin \alpha : \sqrt{(\cos \phi : \cos$
 $\alpha + \phi)}$, $r = \tau^2 : 2 c^2 \sin \alpha$ & $\frac{dr}{rd\phi} = - \frac{dr}{ds} =$
 $\frac{1}{2} \operatorname{tg} \phi + \frac{3}{2} \operatorname{tg} (\alpha + \phi)$.

Demonst. Est enim per naturam hujus hyper-
bolæ $uz = c^2$, quare erit $- dz : du :: z : u ::$
 $z^2 : c^2 :: c^2 : u^2$ & $- dz : du :: \cos \phi : \cos$
 $(\alpha + \phi)$,

$(\alpha + \phi)$, adeoque $z^2 : c^2 :: \text{Cos} \phi : \text{Cos} (\alpha + \phi) :: c^2 : u^2$, unde singulæ formulæ allatæ facili calculo eruentur.

§. 6.

Ut itaque pateat, quo jure pro vera curva projectionis adhiberi possit hyperbola conica, cujus altera asymptotus PE horizonti ad angulos rectos insistit, videndam erit, qualis requiratur ratio resistentiæ ad gravitatem, si projectile in hac curva moveatur. In æquatione igitur $\frac{R}{g} = \frac{\text{Cos} \phi dr}{2r \alpha \phi} - \frac{3}{2} \text{Sin} \phi$

(§. 3. Cor.) pro $dr : r d\phi$ substituatur $\frac{3}{2} \text{Tg} \phi + \frac{3}{2} \text{Tg} (\alpha + \phi)$, quo facto habetur $\frac{R}{g} = \frac{3}{4} \text{Cos} \phi. \text{Tg} (\alpha + \phi) - \frac{3}{4} \text{Sin} \phi = 3 \text{Sin} \alpha : 4 \text{Cos} (\alpha + \phi)$. Est autem (§. 5.) $\text{Cos} (\alpha + \phi) = c^2 \text{Sin} \alpha^2 : r^2 \text{Cos} \phi = r \text{Sin} \alpha : 2r \text{Cos} \phi = (\text{§. 3.}) r \text{Sin} \alpha : 4\omega$, unde $R : g = 3\omega : r$; adeoque aberratio veræ trajectoriæ ab hyperbola pendet ex variatione tangentis r .

Quum vero ob densitatem aëris vix sensibilem sit r satis magna, adeoque pro exigua curvæ parte, quæ in rebus practicis necessaria est, constans quam proxime haberi queat; patet hyperbolam hanc in praxi Artilleriæ loco veræ curvæ projectionis non incommode adhiberi posse. Si igitur ex loco A sub angulo elevationis $\text{LAB} = \beta$, velocitate $= \sqrt{2gy}$ (vel $= \sqrt{2y}$, assumpta $g = 1$) projiciatur globus datus, pro quo sit ut antea index resistentiæ a ; sum-

ta $AL = 3a$, erit (ob $\omega = \frac{r^2}{4u}$, §. §. 3. 5.) verticalis
 AH = $\frac{9a^2}{4\gamma} = \frac{1}{2} FL$, unde determinatur centrum F & asymptoti FE, FG hyperbolæ, in qua idem globus movebitur. Exinde vero, quod AL fumatur = $3a$, $R : g$ quidem per medium fit aliquanto $\gt \omega : a$; errores autem hinc oriundos minoris momenti fore judicamus, præsertim cum in motu velociori rationem $R : g$ paulo $\gt \omega : a$ indicent phænomena.

§. 7.

Explicata sic brevissime natura curvæ, quæ in rebus practicis loco veræ trajectoriæ, a globo in aëre projecto descriptæ, absque notabili errore adhiberi poterit, superest, ut regulas quasdam hinc eruamus ad solvenda varia problemata in praxi Artilleriæ vulgo occurrentia maxime necessarias. Has vero brevitatis studio adferemus absque demonstrationibus, facillima Analyfi a Lectore Mathematico detegendis. Si igitur sit (ut in §. 6.) index resistentiæ = a , angulus projectionis (seu elevationis tormenti supra horizontem) $LAB = \beta$, projectionis velocitas = $\sqrt{2\gamma}$, atque amplitudo jactus horizontalis $AB = e$, amplitudo quævis alia $AR = s$ & ang. $SAE = \psi$, sequentes obtinebunt regulæ:

I. Datis a, γ & β invenietur amplitudo horizontalis $e =$

$$e = \frac{6a\gamma \sin 2\theta}{3a + 4\gamma \sin \theta}$$

2. Generatim vero, datis iisdem & angulo ψ , erit amplitudo quævis

$$e = \frac{12a\gamma \cos \beta \sin \beta - \psi}{\cos \psi (3a \cos \psi + 4\gamma \sin \beta - \psi)}$$

3. Datis a, β, ψ & jactus amplitudine, reperitur

$$\gamma = \frac{3ae \cos \psi^2}{4 \sin \beta - \psi (3a \cos \beta - e \cos \psi)} = \frac{3ae}{4 \sin \beta (3a \cos \beta - e)}$$

Invento vero γ & cognito præterea spatio f ($= 16 \frac{3}{4}$ ped. Svec.), quod grave ex quiete libere cadendo tempore unius minuti secundi conficit, invenietur spatium velocitate constante $= \sqrt{2\gamma}$, tempore $= 1''$ emetendum $= \sqrt{4fg}$, unde sic ipsa innotescit velocitas.

4. Si fuerit T tempus, quo corpus æquabiliter motum absolvit spatium $= 6a$ velocitate data $= \sqrt{2\gamma}$, & t tempus, quo globus ex loco A velocitate eadem projectus, emetitur arcum AMR erit

$$\frac{t}{T} = \frac{\sqrt{2a \cos \beta} - \sqrt{(3a \cos \beta - e \cos \psi)}}{\sqrt{2a \cos \beta - e \cos \psi}}$$

5. Hinc etiam deduci potest methodus determinandi quantitatem a per experimenta. Projiciantur scilicet duo globi ejusdem voluminis & gravitatis eadem velocitate sub diversis angulis β & B & observentur.

serventur amplitudines horizontales, quæ sint e & E respective, atque hinc eruatur quantitas a per formulam:

$$3a = \frac{2 Ee (\sin B - \sin \beta)}{e \sin 2B - E \sin 2\beta}$$

Et ut hæc quantitas a magis exacta obtineatur, ex pluribus diversis experimentis colligatur hac methodo valor quidam ipsius medius. Notandum vero, hanc quantitatem a pro diversa globorum magnitudine atque pondere variare.

6. Posset etiam ex formulis superioribus deduci regula, per quam ex datis a , γ & amplitudine invenietur angulus projectionis; quum vero hæc regula, ex æquatione biquadratica eruenda, calculum reddat nimis molestum, in rebus practicis satius erit ad solutionem hujusmodi problematum adhibere arificium Mechanicum simplicissimum, quod tradit NEWTON in *Princ. Math. Ph. Nat. L. 2. Prop. 10. Reg. 8.*

Et has quidem regulas allatas sufficere putamus solvendis problematibus, fere omnibus in praxi Artilleriæ maxime necessariis. Volupe omnino nobis fuisset, exemplis quibusdam earundem cum phænomenis experi-
ri convenientiam; Ast quum desit nobis copia experimentorum huic fini inservientium, hæc
jam mittere jubemur.

TANTUM.

